

Molnár András:

„Peak Oil” és a jövő kőolaj konfliktusai

Egy belátható időn belül bekövetkező kőolajcsúcs következményei napjainkban még csupán nehezen és számos fenntartás megtétele mellett értékelhetőek. Kétségtelen azonban, hogy a modern, kőolaj által fűtött ipari és társadalmi szerkezettel bíró országok számára a fekete aranya globális méretű rendelkezésére állásának fokozatos korlátozódása komoly politikai, gazdasági és katonai-stratégiai kihívást fog jelenteni. A kiaknázható készletek folyamatos szűkülése pedig egyre valószínűbbé teszi egy jövőbeli, fosszilis erőforrásokért, azon belül is elsősorban kőolajért vívott háború lehetőségét. A kőolajért, mint stratégiai nyersanyagokért vívott háborúk pedig akár olyan méretű lökéshullámokat is képesek generálni, amelyek nem csupán a globális kőolaj kínálatot illetve a világpiac árait képesek drasztikusan befolyásolni, hanem egyúttal a nemzetközi rendszer struktúráját is.

A Közép-Ázsiában végbemenő energetikai hatalmi átrendeződés Kína és Oroszország között pedig egyértelműen ilyen jellegű konfliktus potenciált rejt magában. Napjainkban ugyanis mind nagyobb és mélyebb repesések fedezhetőek fel az eddigi közép-ázsiai energetikai egymás mellett élés és tevékenykedés szilárdnak hitt kínai-orosz kapcsolatrendszerén. Azáltal, hogy Kína gazdasági befolyásának növekedése kezdi aláásni Oroszország pozícióit, a két ország ha lassan is, de mindinkább a konfrontáció felé sodródik. Mindezek miatt a két fél közötti együttműködés és békés egymás mellett létezés Közép-Ázsia kapcsán a jövőben egyre bizonytalanabbnak és ingatagabbnak tűnik. Mindez pedig kétségeket ébreszt a két ország jövőbeli, bilaterális stratégiai kapcsolatainak fenntarthatóságát illetően.

Bevezetés

A kőolaj minden kétségek kizáróan a XXI. századi globális gazdaság és társadalom egyik, ha nem legfontosabb motorja. Nem meglepő tehát, hogy világpiaci árának az elmúlt évtizedben tapasztalható folyamatos emelkedése, illetve a jövőben rendelkezésre álló mennyiségével kapcsolatos mind borúlátóbb prognózisok komoly aggodalomra adnak okot a világ szinte minden országában.

A Shell Oil Kutatólaboratórium munkatársa Marion King Hubbert geofizikus által 1956-ban megalkotott olajcsúcs – más néven olajhozam-csúcs – elmélet szerint globális szinten a kőolaj kitermelés harang alakú görbét vesz fel az időintervallum és a kitermelhető mennyiség viszonylatában. Eszerint egy kőolajmező kitermelése a sikeres feltárást követően

exponenciálisan növekszik mindaddig, amíg el nem éri kitermelhetőségi maximumát, amelyet követően a kitermelés volumene előbb lassan, majd pedig gyorsuló ütemben csökken mindaddig, amíg a mezőben uralkodó nyomás olyan alacsony szintre nem esik, hogy az már nem teszi lehetővé további kőolaj kinyerését. Mindezek alapján Hubbert pontosan megjósolta, hogy az USA kőolaj kitermelése az 1970-es évek elején fogja elérni csúcspontját, azt követően pedig hanyatlásnak indul.

Az 1990-es évek közepén Hubbert elméletét amerikai kutatók globális viszonylatban is alkalmazni kezdték a kőolaj kitermelés várható volumenének előrejelzésére, aminek eredményeként arra a következtetésre jutottak, hogy a kitermelés csúcspontja két évtizeden belül – tehát legkésőbb 2015 környékén – be fog következni.¹ Ez a közeljövőben várható kőolajcsúcsot vizionáló elképzelés elsősorban azon a felfogáson alapul, hogy a világ olaj kitermelésének nagy része olyan öreg vagy kiöregedő óriás mezőkből illetve régiókból származik, ahol a kitermelési volumen szinten tartása egyre költségesebb, mivel mind nagyobb mértékben válik szükségessé bonyolult kémiai vagy mechanikai eljárások alkalmazása a kitermelési szint csökkenésének elkerülése érdekében. Az olajhozam-csúcs értelmében tehát rövidesen bekövetkezik az az időpont, amikortól már nem lesz gazdaságos az óriásmezőkben található maradék kőolaj készletek kiaknázása, aminek következtében a globális kitermelés súlypontja fokozatosan a kisebb kitermelési volument biztosító kőolaj mezők felé fog eltolódni.

Az energetikával foglalkozó szakemberek körében azonban nem mindenki osztja Hubbert olajcsúcsról alkotott nézeteit. Az ellenzők amellet érvelnek, hogy a világ nincs, és belátható időn belül nem is lesz kőolaj szűkében, mivel új technológiai eljárások kifejlesztésével és alkalmazásával olyan, eddig hozzáférhetetlennek hitt készletek is elérhetővé válnak, amelyekkel eddig nem számoltunk.² Ami pedig még ennél is fontosabb, hogy véleményük szerint elsősorban nem a geológiai adottságok határozzák meg a rendelkezésre álló kőolaj tartalékok nagyságát, illetve nemzetközi szinten a kőolaj iránti kereslet és kínálat viszonyának alakulását, hanem sokkal inkább olyan geopolitikai folyamatok, amelyek egyre nagyobb mértékben elszakadnak a nemzetközi rendszer államok által alkotott kereteitől és mind inkább szubállami szereplőkhöz válnak köthetővé.

* Molnár András a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola első évfolyamos hallgatója. Kutatási területe a Szovjetunió felbomlását követő orosz energia külpolitika, azon belül is elsősorban az kőolaj és földgáz szektor elemzése.

¹ Kenneth Deffeyes: *Hubbert's Peak: The Impending World Oil Shortage*. Princeton University Press, 2001. 37.o.

² A legjelentősebb ilyen kőolaj készletek előrejelzések szerint az Északi sarkkörön túli területeken illetve Brazília partjaitól körülbelül 200 km-re az Atlanti óceán mélyén, valamint a Dél-kínai tenger mélyén találhatóak.

Jelen tanulmány szerzője a hubberti elmélet helyessége mellett érvel azzal a kitételrel, hogy az elkövetkező évtizedekben jóllehet technológiai fejlesztések alkalmazásával növelni lehetne a globális szinten kitermelt kőolaj mennyiségét, azonban annak határt fognak szabni olyan regionális és globális politikai konfliktusok, amelyek korlátozni és a legrosszabb esetben akár csökkenteni is képesek a kőolaj kínálat nagyságát a világpiacon.

Éppen ezért szükséges annak elemzése, hogy az elérhető kőolaj készletek szűkülésének milyen következményei és kihatásai lehetnek a globális energia biztonsága és a nemzetközi rendszer stabilitására nézve. Az elemzés első része azon tényezőket veszi számba, amelyek a globális kőolajkínálat szűküléséhez vezethetnek, míg a második részben annak biztonságpolitikai következményei kerülnek felvázolásra.

A jövőbeli kőolajhiány kialakulásának okairól

A globális kőolajfogyasztással kapcsolatos elemzések és előrejelzések döntő többsége a kőolaj iránti kereslet átlagosan 1,2 és 1,9 százalékos közötti éves szintű növekedését vetíti előre az elkövetkező évtizedben. A 2001-es 76,4 millió hordó/nap-os fogyasztási szintről 2010-re a világ fogyasztása elérte 90,4 millió hordós szintet, és becslések szerint ez az érték 2020-ra meg fogja haladni a 106,7 millió hordót is.³ A fogyasztás növekedésének döntő hányadát – több mint háromnegyedét – a közlekedési és szállítási szektor bővülése fogja kitenni elsősorban az ázsiai kontinensen, mivel itt a megújuló erőforrások várhatóan nem lesznek képesek számottevő szerepet betölteni az elkövetkező két évtizedben, hacsak nem következnek be szignifikáns és gyors iramú technológiai áttörés és modernizáció e téren.

Ez a dinamikusan növekvő kőolaj iránti keresletet pedig az OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries - Kőolaj-exportáló Országok Nemzetközi Szervezetének) tagállamainak⁴ nagymértékű kitermelési volumen bővítése nélkül nem valószínű, hogy kielégíthető. Ennek elsődleges oka, hogy a hagyományos, és emiatt könnyen hozzáférhető és kiaknázzható geológiai adottságokkal rendelkező kőolaj készletek közel 80%-a az OPEC tizenkét tagállamának területén koncentrálódik, mi több ennek 65%-át hat Közel-keleti ország birtokolja.⁵ Kérdéses azonban, hogy ezek a készletek a jövőben milyen mértékben lesznek hozzáférhetőek a világpiac számára, figyelembe véve a Közel-Kelet ingatag biztonsági helyzetét.

³ International Energy Agency: *World Energy Outlook 2010*, <http://www.iea.org/> (internetről letöltve: 2011.09.22)

⁴ Az OPEC tagállamai: Algéria, Angola, Indonézia, Irán, Irak, Kuvait, Líbia, Nigéria, Katar, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, Venezuela és Ecuador.

⁵ Ezek az országok: Szaúd-Arábia (22,2%) Irán (12,7%), Irak (12%), Kuvait (8,5%) Egyesült Arab Emírátságok (8,2%), és Katar (2,1%).

Napjainkban ugyanis számos nagy olaj kitermelő állam belső stabilitása tűnik ingatagabbnak mint amilyen volt az 1980-as vagy akár az 1990-es években. Mi több az elmúlt években több kőolaj exportáló ország is felkerül azon államok listájára, amelyek nyersanyag kivitele stagnált vagy csökkent polgárháborúk, terrorizmus, a kormányzati bürokrácia vagy egyszerűen csak a kitermelési infrastruktúra hiányossága miatt.

Az 1980-es évek végén az OPEC tervei között kiemelt helyen szerepelt, hogy a 24,7 millió hordó/napos kőolaj kitermelési szintjét az 1990-es évek közepére 32,95 millió hordóra emeli. Ezt a célkitűzést nem sikerült elérnie a szervezetnek, mivel az évtized folyamán a kitermelési kapacitásai rendre a 29 millió hordós napi átlag szint körül ingadozott, és csupán az elmúlt egy évtizedben indultak növekedésnek elsősorban a Szaúd-Arábiában végrehajtott kitermelési volumen-bővítést ösztönző befektetéseknek köszönhetően.⁶ Az OPEC tagállamok kőolaj termelése azonban még így sem haladja meg a maximum 30,5 millió hordós napi átlag szintet.⁷ Éppen ezért azok az előrejelzések és várakozások, miszerint az OPEC képes lesz az elkövetkező 20 évben 10-15 millió hordóval bővíteni napi kitermelési kapacitását, hogy kielégítse a növekvő globális keresletet egyre bizonytalanabbnak tűnnek elsősorban az egyes tagállamokban megfigyelhető politikai, gazdasági, technológiai és társadalmi folyamatok miatt.

Így például Irak, Irán, és Líbia az elmúlt évtizedben az őket sújtó nemzetközi szankciók következtében nem voltak képesek végrehajtani olajipari komplexumaik technológiai modernizálását és emiatt növelni az általuk exportált kőolaj mennyiségét. Szintén megghiúsultak a kitermelés bővítésére irányuló fejlesztések Venezuelában, ahol Hugo Chávez 1999. februári elnöki beiktatását követően a szegényebb társadalmi rétegek körében népszerűségét tovább növelendő a kőolaj szektor fejlesztésére szánt pénzeszközöket szociális jóléti programok finanszírozására fordította. Ennek negatív következményei napjainkban kezdenek a felszínre törni, ugyanis az ország kőolaj kitermelése a 2000-es évek eleji 3,24 millió hordó/napos szintről 2010-re 2,48 millió hordóra zsugorodott.⁸

Mindeközben jelentős átrendeződés ment végbe a kőolaj kitermelés és kereskedelem terén is, aminek eredményeként új szereplők és feltételrendszerek által meghatározott struktúra alakult ki a kőolaj globális piacán. Ellentétben az elmúlt évtizedekkel ugyanis, amikor magán tulajdonban lévő ám nemzetközi szinten tevékenykedő olajtársaságok

⁶ Ilyen projekt volt többek között a ras-tanurai tengeri olajterminál kapacitásának bővítése, vagy az ország belső kőolaj szállító infrastruktúrájának modernizálása.

⁷ Organization of Petroleum Exporting Countries: *Member Countries' Crude Oil Production Allocations*, http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/data_graphs/ProductionLevels.pdf (internetről letöltve:2011.10.12)

⁸ British Petrol: *BP Statistical Review of World Energy – Historical Data*. <http://www.bp.com/sectiongenericarticle800.do?categoryId=9037172&contentId=7068612> (letöltve: 2011.10.01)

játszották a meghatározó szerepet a globális kőolaj feltárási, kiaknázási és kereskedelmi folyamatokban, napjainkra fokozatosan a kőolaj vagyonnal rendelkező országok szigorú kormányzati felügyelete és sokszor irányítás alatt álló nemzeti olajtársaságok (NOC-k – National Oil Company) váltak e folyamat domináns szereplőivé.

Alátámasztja mindezt, hogy a 2010-ben bizonyítottan rendelkezésre álló 1148 milliárd hordós kőolaj tartalék 77%-a (886 milliárd hordó) olyan nemzeti olajtársaságok tulajdonában volt,⁹ amelyek részlegesen vagy teljesen kizárják külföldi befektetők részesedés szerzését vagy beruházásait a birtokukban lévő egyes lelőhelyek kiaknázásában.¹⁰ Összehasonlítás képen érdemes megjegyezni, hogy mindeközben a nemzetközi olajipari vállalatok (IOC – International Oil Company) amelyek a 20. században egyértelműen dominálták a nemzetközi olajipart napjainkban kevesebb, mint a világ olajkészletének 10%-a felett rendelkeznek közvetlenül.¹¹

Éppen ezért az elkövetkező évtizedekben elsősorban az NOC-k illetve az általuk végrehajtott beruházások mértéke fogja meghatározni a globális kőolaj kitermelés volumenét. Ez pedig elkerülhetetlenül a világ fejlett és fejlődő ipari államainak a kitermelő országok nemzeti kőolaj vállalataitól és így közvetve az adott állam kormányától való egyre nagyobb mértékű függéséhez fog vezetni ellátásuk biztonságának szavatolása terén. Esetlegesen fellépő ellátási zavarok esetén pedig – legyenek azok politikai, gazdasági, technológiai, vagy környezeti okokra visszavezethetőek – a nagy kőolaj fogyasztó államok emiatt egyre nyíltabban fogják megkérdőjelezni az NOC-k ellátásuk zavartalanságának fenntartására irányuló képességeit, felértékelve ezáltal a nemzeti energiabiztonság kérdését. Ettől a forgatókönyvtől való félelmek pedig koránt sem alaptalanok. Azon nemzeti kőolajtársaságok listája ugyanis, amelyek kitermelése az elmúlt években csökkent, vagy legalább is stagnált az országon belüli zavargások, polgárháborúk, a terrorizmus, a korrupció, a bürokrácia, az állami beavatkozás, vagy a vállalat tőkéjének a technológiai modernizáció helyett a szociális ellátó rendszerbe való átirányítása miatt hosszú, és folyamatosan bővül. Napjainkban ilyen olajban gazdag ország többek között Indonézia, Irán, Irak, Mexikó, Oroszország vagy Venezuela. Abban az esetben

⁹ Organization of Petroleum Exporting Countries: *Annual Statistical Bulletin 2010*. http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2010_2011.pdf (internetről letöltve:2011.10.11)

¹⁰ A két legjelentősebb ilyen ország Venezuela (2,854 millió hordó/nap) és Irán (3,544 millió hordó/nap) kitermelési szinttel. Venezuela az OPEC bizonyítottan rendelkezésre álló tartalékainak 24,8%-ával míg Irán 12,7%-ával rendelkezik. Organization of Petroleum Exporting Countries: *OPEC Share of World Crude Oil Reserves 2010*. http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm (internetről letöltve: 2012.02.01)

¹¹ Amy Jaffe Mayers - Ronald Soligo: *The Global Energy Market: Comprehensive Strategies to Meet Geopolitical and Financial Risk*. The James A. Baker III Institute for Public Policy, 2008. május. <http://bakerinstitute.org/publications/IEEJ/Militarization.pdf> (internetről letöltve:2011.09.28)

pedig, ha ezen országok nemzeti kőolaj vállalatainak a jövőben a jelenleginél is nagyobb mértékben kellene megfelelniük az olyan társadalmi és szociális elvárásoknak, mint a túlfoglalkoztatottsághoz vezető munkahelyteremtés, vagy az ártámogatások és hatósági árak az energiahordozók esetében, akkor a vállalatoknak egyre kevesebb forrásuk lesz arra, hogy földtani kutatásokba és feltárásokba kezdjenek, nem is beszélve a kitermelés megindításához szükséges költséges infrastrukturális beruházásokról. Mindez felveti a kérdést, hogy az NCO-k rendelkeznek-e a kellő forrásokkal ahhoz, hogy irányításuk alatt időben megvalósuljon a jelenlegi kitermelő és szállítási infrastruktúra modernizációja és hatékonyságuk növelése mellett egyúttal a jövőbe való befektetésként a kőolaj kitermelés legalább szinten tartásához elengedhetetlenül szükséges kutató és feltáró munkálatok is.

Egyre inkább globális tendenciává válik tehát az, hogy az állami irányítás alatt álló energetikai vállalatoknak az indokoltnál nagyobb mértékben kell társadalmi szerepvállalásukra fókuszálniuk, illetve, hogy forrásaik jelentős részét a kormányzat által meghatározott szociális programokra kénytelenek fordítani, semmint a birtokukban lévő kőolajmezők karban tartására és kitermelésük bővítésére. Látható tehát, hogy számos tényező együttesen felelős a kitermelési szintek stagnálásáért vagy csökkenéséért, miközben egyre inkább növekszik a szakadék a mind dinamikusabban növekvő globális kőolaj iránti kereslet és kínálat között.

Nyersanyaghiány és energiakonfliktusok

A globális energiaellátás biztonságával foglalkozó szakirodalom azon része, amely figyelembe veszi mind a hubberti olajcsúcs elméletet mind pedig a geopolitikai kockázatok növekedésére vonatkozó várakozásokat amellel érvel, hogy a jövőben rendelkezésre álló kőolaj készletekkel kapcsolatos bizonytalanságok jelentős kockázatokat rejtenek magukban a nemzetközi rendszer stabilitása, illetve az egyes államok biztonsága szempontjából egyaránt, mivel a létfontosságú kőolaj hiányától való félelmek könnyen úgynevezett „erőforrás konfliktusok” kialakulásához vezethetnek.

Ilyen jellegű konfliktusok kialakulásának lehetőségét először Michael T. Klare a Columbia Egyetem professzora vázolta fel 2001-ben megjelent Erőforrás háborúk (Resource Wars) című könyvében, amelynek alap feltevése, hogy ha egy erős, iparosodott ország „létfontosságú nyersanyagokkal történő ellátásában zavarok keletkeznek” akkor az növeli a globális méretű konfliktusok kialakulásának lehetőségét, mivel a nemzetközi rendszer

súlypontját a kooperációtól a konfrontáció irányába tolja el, ez által kiszámíthatatlanná és ingattaggá téve azt.¹² Klare szerint „jelenleg egyetlen iparilag fejlett állam és társadalom sem képes fennmaradni biztonságos kőolaj ellátás nélkül, így tehát minden, ami veszélyeztetni e stratégiai fontosságú nyersanyag folytonos és kiegyensúlyozott szintű rendelkezésre állását akár egy olyan krízis kirobbanásához is vezethet, amely magában hordozza a katonai erő alkalmazásának lehetőségét is.”¹³ Mivel napjainkban az Amerikai Egyesült Államok illetve annak gazdasága, hadi és védelmi rendszere a leginkább kőolaj függő a világ iparosodott államai közül, ezért a fekete aranyhoz való hozzáférés szűkülése számára akár azzal a drasztikus következménnyel is járhat, hogy elveszíti globális katonai vezető szerepét éppen úgy, ahogyan történt az Nagy-Britannia esetében a 19. században. A Brit Birodalom szénre és acélra alapozta globális hegemóniája ugyanis éppen a kőolajnak, illetve az általa indukált hadiipari modernizációs versenyfutásnak köszönhetően indult hanyatlásnak.¹⁴ Az USA nagyfokú kőolaj függősége a nyersanyag globális szintű rendelkezésre állásának szűkülésével párosulva pedig egyértelműen magában rejti a hanyatlás kockázatát.

Az eddig bemutatott lehetőségeken túl még három további esetekben képzelhető el természeti erőforrások miatti konfliktus kialakulása és akár háborúvá való eskalálódása.

Az egyik ilyen eshetőség, amikor a nyersanyag rendelkezésre állásának csökkenése következtében egy nagy és katonailag erős fogyasztó állam háborút indít egy kisebb, gyengébb, azonban kőolajban gazdag ország ellen annak érdekében, hogy megszerezze annak készleteit.¹⁵

A kőolajért vívott összecsapások második lehetséges esete, amikor egy exportáló ország megpróbálja átvenni az irányítást egy másik exportáló ország felett annak érdekében, hogy szert tegyen az ott kitermelt kőolaj ellenértékére, valamint hogy a független kitermelők számát csökkentve nagyobb befolyásra tegyen szert a kőolaj világpiacon. Ilyen akciónak tekinthető

¹² Michael Klare: *Resource War*. Henry Holt and Company, 2001. 12.o.

¹³ U.o. 27.o. A szerző saját fordítása.

¹⁴ Winston Churchill későbbi brit miniszterelnök, mint parlamenti képviselő már az első világháború idején szorgalmazta az angol hadiflotta szénről kőolaj alapú meghajtásra történő átállítását, mivel egyre jelentősebb lemaradás volt tapasztalható a brit és a német flott között az utóbbi javára sebesség illetve mozgékonyaság tekintetében. Az első világháborút követően, mint az Admiralitás Első Lordja meghatározó szerepet játszott e folyamat kiteljesítésében.

¹⁵ Számos elemző, és a nemzetközi média egy része is ennek a tipikus példajaként értelmezte az USA 2003-as iraki invázióját. Valójában azonban az USA iraki bevonulása sokkal összetettebb ok-okozati összefüggéssel bír, és nem lehet azt csupán energiapolitikai érdekekre redukálni. Már csak azért sem, mivel az Amerikai Egyesült Államok Saddam Husszein rezsimjének megdöntését követően nem vette át az irányítást sem az iraki kőolaj létesítmények, sem pedig a kitermelés és export felett. Mi több, a Bush adminisztráció nem egy alkalommal hangsúlyozta, hogy az iraki kormányzat az illetékes minden, az ország területén található természeti erőforrással kapcsolatos kérdésben. Mindezt jól szemlélteti az ország új, iraki és amerikai szakértők által kidolgozott alkotmánya is, amely kimondja, hogy az országban található kőolaj az iraki emberek tulajdonát képezi, amelyet az egész ország javára kell felhasználni. Ennek megfelelően az iraki kőolaj a nemzetközi piacon kerül eladásra az Iraki Nemzeti Kőolajvállalat (INOC - Iraq National Oil Company) által világpiacon árak és reguláció mellett.

Irak 1990 augusztus 2-i Kuvait elleni inváziója.¹⁶ Az iraki agresszióra adott nemzetközi válasz is bizonyítja azonban, egy ilyen jellegű akció még kisebb, – ám jelentős kőolaj tartalékokkal rendelkező – országok esetében sem járhat sikerrel, legalább is mindaddig nem, amíg az USA az elsőszámú globális katonai hatalom, és hajlandó erejét a kőolaj kereskedelmi rendszer egyensúlyának fenntartása érdekében bevetni.

Az eddig bemutatott konfliktusok mindegyikének közös vonása, hogy azokban az államok a meghatározó szereplők, és a köztük kialakuló összecsapásokat reguláris katonai egységek vívják. Az elmúlt egy évtizedben azonban mind gyakoribbá váltak az államon belüli, szub-állami szinten militáns csoportok által a kőolaj lelőhelyek feletti kiaknázási jogok megszerzésért vívott fegyveres összecsapások, amelyek aztán gyakran véres polgárháborúkká nőttek ki magukat. Ilyen jellegű konfliktusok számos kőolaj kitermelő országban megfigyelhetők, úgy mint: Nigéria, Kolumbia, Indonézia, Irak vagy Angola. Kétségtelen azonban, hogy számos esetben a nyersanyag birtoklásán kívül olyan további tényezők is szerepet játszanak az államon belüli konfliktusok eszkalálódásában, mint az etnikai és vallási ellentétek, a rossz kormányzás, társadalmi egyenlőtlenségek, bűnözés, vagy a jogállamiság hiánya. Mivel tehát az erőforrások birtoklásáért vívott harc gyakran összemosódik egyéb társadalmi és politikai tényezőkkel ezért nem minden esetben illetve csupán nagyon nehezen lehet kijelenteni, hogy a hanyatló vagy bukott államokon belüli konfliktusok valóban erőforrás háborúknak tekinthetők-e.

Felmerül tehát a kérdés, hogy a globális szinten rendelkezésre álló kőolaj mennyiségének csökkenése milyen mértékben súlyosbíthatja a már napjainkban is meglévő, erőforrások birtoklására visszavezethető összeütközéseket, illetve, hogy a jövőben milyen államon belüli és nemzetközi konfliktusok kiváltó oka lehet a fekete arany?

A kőolaj konfliktusok jellemezői

Ennek megválaszolásában segítséget nyújthat a Mary Kaldor, Terry Lynn Karl és Yahia Said által jegyzett *Olaj háborúk (Oil Wars)* című könyv, amelyben a szerzők a kőolaj miatt jelenleg folyó konfliktusok mozgatórugóit és dinamikáját vizsgálják.¹⁷ Kaldor és szerzőtársai amellet érvelnek, hogy a háborúk – így a kőolajért és egyéb erőforrások birtoklásáért vívott összecsapások – természete a XXI. században alapvetően megváltozott, ami miatt már nem hasonlíthatóak a XX. század fegyveres konfliktusaihoz. Utalva a két világháború és a

¹⁶ Robert O. Freedman: *The Middle East after Iraq's Invasion of Kuwait*, 24.o. University Press of Florida, 1993.

hidegháború tapasztalataira megállapítják, hogy jóllehet „ezekben a háborúkban a kőolaj kulcsfontosságú szerepet játszott, és az olaj ellátás biztonságát a lelőhelyek feletti közvetlen katonai kontrol biztosította, azonban ezeket a háborúkat mégsem elsősorban az erőforrások birtoklásáért vívták”.¹⁸

Napjainkra ez a konstelláció jelentősen megváltozott, mind a háborúk célját mind pedig a benne részt vevő szereplők minőségét illetően. Jelenleg ugyanis a háborúk elsősorban olyan gyenge és ingatag államisággal rendelkező országokhoz kötődnek, amelyekben az állami erőszak alkalmazás monopóliuma erodálódott, és a kőolaj kitermelésből és kereskedeleméből származó bevételek finanszírozzák az erőszakot. Az Oxfordi Egyetem professzora Paul Collier és kutatócsoportja a Világbankkal közösen elkészített tanulmányában az 1965 és 1999 közötti időszak 54 háborúját a nyersanyagoknak azokban betöltött szerepe alapján vizsgálva és arra a megállapításra jutott, hogy minél magasabb egy ország GDP-ben a nyersanyag export részaránya, annál nagyobb az esélye az államon belüli feszültségek és ez által végső soron fegyveres konfliktusok kialakulásának.¹⁹ Mi több, kutatásaik szerint különösen erős korreláció fedezhető fel a kőolaj exportfüggőség és a belső, államon belüli konfliktusok kialakulása között.

Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy ha a XX. század utolsó harmada illetve XXI. század kapcsán háborúkról beszélünk, akkor elsősorban államon belüli polgárháborúkra kell gondolnunk. Ha ugyanis megvizsgáljuk az 1965 és 1999 közti olyan konfliktusokat, amelyekben több mint ezer ember vesztette életét egy év leforgása alatt, akkor megállapíthatjuk, hogy 73 - azaz a Collier féle adatnál jóval magasabb számú - olyan konfliktus volt a világban, amelyet országon belüli csoportok vívtak többek között különböző természeti erőforrások - mint például kőolaj, gyémánt, réz, kakaó, vagy koka - birtoklásáért.²⁰ Ezekben az összecsapásokban az áldozatok több mint 90%-a polgári személy volt, addig a XX. század elején a háborúk áldozatainak 90%-át még katonák tették ki.²¹

Az ilyen új típusú, erőforrásokért, és azon belül is elsősorban kőolajért vívott háborúkat állami és nem állami szereplők vívják egymással. Így tehát napjainkban (még) nem beszélhetünk klasszikus értelemben vett, államok között nyersanyag lelőhelyekért vívott harci

¹⁷ Mary Kaldor - Terry Lynn Karl - Yahia Said: *Oil War*. Pluto Press. 2007.

¹⁸ U.o. 2.o. A szerző fordítása.

¹⁹ Paul Collier: *Natural Resources, Development and Conflict: - Channels of Causation and Policy Interventions*. Oxford University and the World Bank.

http://depot.gdnet.org/gdnshare/pdf2/online_journals/cerdi/2004_3/Collier.pdf (internetről letöltve:2011.10.05)

²⁰ Paul Collier - Anke Hoeffler: *Greed and grievance in civil war*, Oxford Economic Papers, 1.o. 2004. október. <http://oep.oxfordjournals.org/> (internetről letöltve:2011.10.03)

²¹ William Tabb.: *Resource Wars*. Monthly Review, Vol 58. No. 8, 2007. január <http://monthlyreview.org/2007/01/01/resource-wars> (internetről letöltve: 2011.10.14)

cselekményekről, hanem sokkal inkább országon belüli, eltérő vallási, etnikai, törzsi, politikai és gazdasági háttérű csoportok közötti összecsapásokról. Azonban már ezeknek a konfliktusoknak az eszkalálódása, adott esetben országhatáron való túlterjedése is súlyos következményekkel járhat a globális kőolajellátás szempontjából. A szubállami szereplők a kőolaj exportból származó bevételekért folytatott vetélkedésük során ugyanis nem csupán egymást igyekeznek megsemmisíteni, hanem egyúttal a másik fél birtokában lévő kőolaj kitermelő és szállító létesítményeket is annak érdekében, hogy ezáltal elapasszák ellenfelük nyersanyag exportból származó bevételeit.

Látható tehát, hogy mind ez idáig nagy, kőolaj által fűtött társadalommal és ipari szerkezettel rendelkező államok nem keveredtek erőforrás konfliktusba egymással vagy a nyersanyagot birtokló harmadik állammal. Így például Vietnam és Kína között sem alakult ki mind ez idáig fegyveres összecsapás a Dél-kínai tenger mélyén található, vélhetően hatalmas kőolaj és földgáz készleteket rejtő, ám vitatott hovatartozású területek miatt, és az Északi sarkkörön túli területek nyersanyagkincseinek kiaknázásáról is tárgyalásos úton állapotok meg az érintett felek.²² A gyakran klasszikus erőforrás háborúnak aposztrofált Kuvait ellen 1990 augusztusában indított iraki invázióknak is amellet, hogy a kőolajmezők birtoklása és a Perzsa öböl kőolaj exportja feletti felügyelet megszerzése volt az elsődleges célja, számos egyéb politikai indítékkal is bírt.²³

A közel-keleten uralkodó számos kiélezett ideológiai, politikai és vallási ellentét dacára napjainkban nem csupán a Perzsa öböl térsége az, amely magában rejt egy jövőbeli erőforrás konfliktus lehetőségét. Ugyanis a közép-ázsiai illetve a kaszpi régió domináns hatalmi pozíciójáért illetve az ott található erőforrások kiaknázásáért folyó versenyfutás a térség államai és a globális nagyhatalmak között szintén jelentős konfliktus potenciált rejt magában.²⁴ Az erőforrás konfliktus elmélet értelmében a nagy, és katonai szempontból erős kőolaj fogyasztó államok, úgy mint az USA, Oroszország vagy Kína egyre nagyobb mértékben lesznek ráutalva a térségből feléjük áramló kőolajra és földgázra, ami energetikai szempontból mindhárom országot ugyanazon geopolitikai régióban teszi érdekelté, ami a térség feletti

²² Az erről szóló tárgyalások résztvevői: Oroszország, Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Dánia és Norvégia.

²³ Irak 1990-ben – Szaúd-Arábia, Irán és az Egyesült Arab Emírátságok után – a negyedik legmagasabb kitermelési kapacitással rendelkezett az OPEC tagállamai között. Bagdad az olajmezők megszerzése mellett azért is döntött Kuvait lerohanása mellett, mivel az emírátság túlzott mértékben növelte kitermelését, letörve ez által a világpiaci árakat jelentős bevétel kiesést okozva Iraknak. Bagdadot emellett aggasztotta az is, hogy az öbölbeli szomszédai nem voltak hajlandóak elengedni az Irán elleni háború idején felhalmozott tartozásait, amelyeket ők hitelként folyósítottak, míg Szaddam Husszein azokat az Irántól való szunnita arab világ védelme érdekében tett Iraki lépések kárpótlásaként fogott fel, s így plusz forrásokhoz jutni országa pénzügyi helyzetének stabilizálása érdekében. Gawdat Bahgat: *American oil Diplomacy in the Persian Gulf and the Caspian Sea*, 74-76.o., University Press of Florida, 2003

²⁴ Mayers – Soligo 14-16.o.

dominanciáért vívott versenyfutáshoz és legvégső esetben akár katonai konfrontációhoz is vezethet.²⁵

Ennek előjelei pedig már napjainkban is megfigyelhetők, hiszen erőteljes diplomáciai, gazdasági és – egyelőre még csupán az USA részéről – katonai versenyfutás folyik Washington, Peking és Moszkva között a régió kőolaj kincseinek megszerzéséért. Az amerikai katonai jelenlét legfőbb támaszai az üzbegisztáni Navoi, valamint a kirgizisztáni Manas légi bázisok, ahol jelenleg nagyjából 1000 katona állomásozik, de tágabb értelemben ide vehetőek az Afganisztánban és Irakban állomásozó amerikai csapatok is.²⁶ Peking és Moszkva mindez ideig sikertelenül ellenezte amerikai katonai bázisok létrehozását és fenntartását a határaihoz közel eső közép-ázsiai régióban, igyekeztek azonban azokra gazdaságdiplomáciai választ adni, elsősorban a régió államaiban kínai és orosz tőkéből finanszírozott infrastrukturális és energetikai beruházások révén.²⁷ Peking és Moszkva tehát az USA katonai lépéseire nem a hard power politika eszköztárába tartozó katonai lépésekkel válaszolt, hanem inkább a soft power diplomácia eszköztárába sorolható eszközöket – gazdaság és kereskedelempolitika – alkalmazta, jóllehet mindez ideig azonban kevés eredménnyel.

Amellett, hogy mind Oroszországnak mind pedig Kínának érdekében áll az USA térnyerése elleni fellépés, napjainkban mind nyilvánvalóbbá válik a két ország eltérő energiapolitikai érdekrendszeréből fakadó konfliktuspotenciál a közép-ázsiai kőolaj és földgáz készletek kapcsán.

A közép-ázsiai fosszilis energiahordozók és a kínai-orosz konfliktus potenciál

A Szovjetunió politikai és gazdasági örökségére alapozva egészen az 1990-es évek közepéig Oroszország volt a domináns energetikai szereplő a közép-ázsiai régió három, fosszilis energiahordozókban gazdag államának – név szerint Kazahsztánnak, Türkmenisztánnak és Üzbegisztánnak²⁸ – energiagazdaságában. Az orosz gazdaság illetve a

²⁵ Klare i.m.79.o.

²⁶ Lionel Beehner: *U.S. Military Bases in Central Asia*. Council on Foreign Relations, 2005. július. 26 <http://www.cfr.org/kyrgyzstan/asia-us-military-bases-central-asia/p8440> (internetről letöltve: 2011.10.17)

²⁷ Ilyen beruházásnak tekinthető többek között a térség országaiban kínai tőkéből végrehajtott vasút hálózat és energetikai infrastruktúra modernizációra irányuló projektek, valamint a nyersanyag kitermelés volumenének növelését elősegíteni hivatott technológiai segítségnyújtás.

²⁸ A British Petrol értékelése szerint a közép-ázsiai régióban három országban találhatóak jelentősebb kőolaj készletek. Kazahsztán 39,8 ezer millió hordó, amely a globális készlet 2,9%-a, valamint Üzbegisztánban és Türkmenisztánban egyaránt 0,6 ezer millió, hordó amely a globális készletek 0,1%-a. Ez utóbbi két állam azonban inkább földgáz készletei miatt bír kiemelt jelentőséggel. Üzbegisztán 1,6 trillió köbméter (a globális készletek 0,8%-a) míg Türkmenisztán 283,4 trillió köbméter (4,6%) bizonyított fölgáz tartalékokkal rendelkezik. British Petrol: *BP Statistical Review of World Energy June 2011*. <http://www.bp.com/statisticalreview> (internetről letöltve: 2012.01.03)

rubel 1997-es válságát követően lassú eltolódás vette kezdetét a térségben mind aktívabb gazdasági és kereskedelmi politikát folytató Kína irányába. Mindezek ellenére mégis elmondható, hogy a közelmúltig a kínai és az orosz politikai és gazdasági szerepvállalás a térségben egymás mellett, egymással párhuzamosan fejlődött, anélkül, hogy jelentősebb konfliktus alakult volna ki a felek között. Mi több a Peking és Moszkva közötti verseny az olyan kulcsfontosságú energiaforrások megszerzésért, mint amilyen a térség kőolaja illetve földgáza a két ország politikai vezetése által lényegében mesterségesen befagyasztásra került.²⁹

Ennek legfőbb oka, hogy Oroszország Kína egyik kiemelkedően fontos politikai szövetségese illetve kereskedelmi és nyersanyag beszállító partnere, ami miatt Peking adott esetben akár saját érdekeit is háttérbe szorítva figyelembe vette Moszkva (energetikai)érdekeit a térségben. Napjainkban azonban Kína, mint feltörekvő „új” energiapolitikai hatalom egyre aktívabb önérdekkövető és terjeszkedő politikát folytat a közép-ázsiai régióban, ami hosszú távon egyértelműen veszélyezteti Oroszország tradicionális vezető szerepét, és ezáltal az orosz-kínai *modus vivendi* létét a térségben.³⁰ Jelenleg azonban még működnek azok a mechanizmusok, amelyek képesek tompítani illetve csillapítani az orosz és kínai energiapolitikai érdekkülönbségből fakadó konfliktusokat. A legfontosabb ilyen mechanizmus kétség kívül a 2001-ben létrehozott Sanghaji Együttműködési Szervezet, (SCO - Shanghai Cooperation Organization)³¹ amely lehetőséget és fórumot biztosít Oroszország és Kína számára, hogy a két ország divergáló közép-ázsiai energiapolitikai célrendszeréből fakadó konfliktusokat és nézeteltéréseket tárgyalások és párbeszéd útján oldják meg.

Mindezek ennek ellenére napjainkban egyre nagyobb és mélyebb repesések fedezhetőek fel a közép-ázsiai energetikai egymás mellett élés és tevékenykedés szilárdnak hitt kínai-orosz talapzatán. Folyamatosan és egyre inkább érezhető mértékben növekszik ugyanis a Moszkva és Peking közötti versengés a vezető energiapolitikai szerep megtartásáért illetve megszerzéséért közép-ázsiai régió országaiban. Azáltal, hogy Kína gazdasági befolyásának növekedése kezdi aláásni Oroszország pozícióit, a két ország viszonyában mind több lehetséges feszültségforrás alakul ki, ami egy jövőbeli politikai konfrontáció felé sodorja a két országot. Véleményem szerint mindez egyértelműen visszavezethető Kína „keményedő” soft power magatartására, illetve mind öntudatosabb energia-külpolitikai önérdekkövetésére. Ez pedig elkerülhetetlenül az eddigi közép-ázsiai zéró-összegű energiapolitikai játék

²⁹ Natasha Kuhrt, *Russian policy towards China and Japan: the El'tsin and Putin periods*, Routledge, 2007. 51.o.

³⁰ U. o. 55. o.

³¹ A szervezet jelenlegi tagjai: Oroszország, Kína, Kazahsztán, Kirgizisztán, Üzbegisztán és Tádzsikisztán. Megfigyelő státussal rendelkezik továbbá: India, Irán, Mongólia és Pakisztán. A találkozókra meghívott vendég országok továbbá: Fehéroroszország, Sri Lanka valamint Türkmenisztán.

feltételrendszerének lassú felborulásához vezet, aminek következtében egyre inkább Oroszország irányába tolódnak el a béke és együttműködés fenntartásának felelőssége. A térségen belüli energetikai kapcsolatainak jövőjét és ezzel együtt a kőolaj konfliktusok kialakulásának lehetőségét ugyanis a jövőben nem Kínának Oroszországhoz való viszonyulása fogja meghatározni, hanem sokkal inkább vice versa: azaz, hogy hogyan fog Moszkva Peking megnövekedett régióbeli szerepvállalására és energetikai érdekeinek mind nyitottabb felvállalására és érvényesítésére reagálni.

Mivel Oroszország politikai, gazdasági és energetikai tekintetben máig érdekszférájába tartozónak tekinti a közép-ázsiai térséget, ezért érthető, hogy Moszkva növekvő aggodalommal szemléli Kína fokozatos térnyerését a régióban. Mindaddig azonban, amíg Oroszország magasabb volumenű kereskedelmet folytat a térség országaival, mint Kína, az együttműködés – ha feszültebb és instabilabb formában is – de fent fog maradni.³² Mindazonáltal létezik egy határa annak, hogy Oroszország milyen mértékű kínai jelenlétet hajlandó elfogadni a régióban. Jól illusztrálják ezt Vjacseszlav Trubnyikovnak a Külföldi Hírszerző Szolgálat egykori igazgatójának és az első Putyin kormány külügyminiszter helyettesének szavai, aki szerint: „Oroszország számára lehetetlen és elfogadhatatlan, hogy végignézze egy másik, külső hatalom térnyerését Közép-Ázsiában, legyen szó akár az Egyesült Államokról akár Kínáról.”³³

Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy Kína semmiképpen sem tekinthető „külső hatalomnak” Közép-Ázsia vonatkozásában. Éppen ellenkezőleg: Peking hosszú évszázadok óta mély – némely ország esetben még Moszkvánál is melyebb - történelmi, földrajzi, politikai és gazdasági gyökerekkel és kapcsolatokkal rendelkezik a régióban.³⁴ Nem meglepő tehát, hogy Kína a Szovjetunió felbomlása óta ismételtelen szorosabb politikai és gazdasági kapcsolatok kiépítésére törekszik, ide értve a XXI. század egyik legfőbb stratégiai ágazatát, az energetikát, és a kőolajjal illetve földgázzal kapcsolatos kérdéseket is.

Napjainkban Oroszország energiapolitikai befolyása a térség államaival kötött hosszútávú nyersanyag kereskedelmi szerződésein alapul, amelyek egyúttal integráns részét

³² Az orosz és a kínai export-import volumen a közép-ázsiai országok relációjában az alábbiak szerint alakult a 2010-es évben: Kirgizisztán: orosz export 19,2% import 36,6% - kínai export:n.a, kínai import 17,9%, Türkmenisztán: orosz export 14,2% import 15,8% - kínai export: 3,9 % import 16,9%, Üzbegisztán: orosz export 19,6% import 24,7% - kínai export 4,3% import 15,4%, Kazahsztán: orosz export 12% import 35,9% - kínai export 13,5% import 24,3%. Martin C. Spechler: *Russia and the Central-Asian economies – From Colonial Subordination to Normal Trade* In: Russian Analytical Digest: *Russia's Economic and Security Relations with Central Asia*, No. 71, <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=17933>, internetről letöltve: 2012.01.23

³³ Sergey Luisianin: *Russia, China and Central Asian: energy aspects*. New Eastern Outlook, <http://journal-neo.com/?q=node/7115> (internetről letöltve: 2011.12.12)

³⁴ Sun Zhuangzhi: *The Relationship between China and Central Asia*, 4.o. http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no16_1_ses/03_zhuangzhi.pdf, internetről letöltve (2012.01.10)

képezik az ország „Energiabiztonság 2020” doktrínájának is.³⁵ Ezeknek a szerződéseknek a lejártát követően azonban Moszkva elkerülhetetlenül veszíteni fog a térség feletti dominanciájából, elsősorban a régióba irányuló mind nagyobb méretékű kínai politikai és gazdasági penetráció miatt. Ebben az esetben pedig elkerülhetetlennek tűnik a Kína és Oroszország közötti konfliktus, mivel mind a két nemzet ugyanazt a célt, azaz Közép-Ázsia fosszilis erőforrásainak ellenőrzését és megszerzését tűzte ki célul maga elé.

Így tehát a két fél közötti együttműködés és békés egymás mellett létezés Közép-Ázsia kapcsán a jövőben egyre bizonytalanabbnak tűnik. Kérdéses, hogy a két nemzet a jövőben is képes lesz-e fenntartani együttműködésük jelenlegi szintjét, figyelembe véve eltérő és egymással fokozatosan konfrontálódó energiapolitikai és gazdasági célkitűzéseiket és érdekeit.

Konklúzió

Egy belátható jövőn belül bekövetkező olajcsúcs politikai, gazdasági, társadalmi valamint katonai-stratégiai következményei napjainkban még csupán nehezen és számos fenntartás megtétele mellett értékelhetőek, elsősorban mivel nem állnak rendelkezésünkre a kőolajéhoz hasonlóan fontos stratégiai erőforrás bázis szűkülésével kapcsolatos történelmi tapasztalatok. Ennek megfelelően nehéz vizionálni, hogy milyen következményekkel járhat egy olyan létfontosságú nyersanyag készleteinek beszűkülése majd amilyen a kőolaj.

Vitathatatlan, hogy a hubberti olajhozam csúcs bekövetkezése – legyen az geológiai, politikai, környezeti, vagy egyéb okokra visszavezethető – előbb vagy utóbb, de elkerülhetetlen. Jelen elemzés jóllehet nem vázol fel konkrét forgatókönyvet ezzel kapcsolatban, azonban azt jól szemlélteti, hogy milyen komoly veszélyt jelent a modern kőolaj által fűtött ipari és társadalmi szerkezet bíró országok számára a fekete aranya globális méretű rendelkezésére állásának fokozatos korlátozódása. Mindez pedig komoly biztonságpolitikai kihívások elé állítja mind a nemzetközi közösséget, az egyes államokat.

Éppen ezért a jövőbeli, kőolajért vívott fegyveres konfliktusok elkerülése érdekében felettébb sürgető volna ezen országok, gazdaságok és társadalmak mielőbbi felkészülésének megkezdése a poszt-fosszilis energia korszakra, különösen nagy hangsúlyt fektetve a fenntarthatóságra. Az energetikai struktúraváltás fontosságának alulértékelése ugyanis mind

³⁵ Az Orosz Föderáció Elnöki Rendelete: Strategia natsionalnoi bezopasnosti Rossiiskoi Federatsii do 2020 goda [Az Orosz Föderáció nemzetbiztonsági stratégiája 2020-ig]. <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html> (internetről letöltve: 2011.12.28)

jobban növeli a csökkenő erőforrások birtoklásáért és kialakulásáért vívott háborúk kialakulásának lehetőségét.

A jövőben az ilyen jellegű lokális konfliktusok egyre nagyobb problémát és kihívást fognak jelenteni a nagy kőolaj fogyasztó államok és végső soron az egész nemzetközi közösség számára, mivel képesek akár olyan méretű lökéshullámokat is generálni, hogy azok a jelentős mértékben befolyásolják a globális kőolaj kínálatot illetve a világpiac árait.

Mindeközben a Közép-Ázsiában végbemenő politikai, gazdasági és energetikai hatalmi átrendeződés is jelentős konfliktus potenciált rejt magában. A kooperáció vagy konfrontáció közötti választás lehetősége pedig egyre inkább Oroszország irányába tolódik el. Ha Oroszország nagyobb belső gazdasági és külső politikai megrázkódtatások nélkül képes és hajlandó lesz átengedni domináns energiapolitikai pozícióit Kína javára Kazahsztán, Üzbegisztán és Türkmenisztán kőolaj és földgáz szektorában, akkor elkerülhetőnek tűnik a konfrontáció. Abban az esetben azonban, ha mindez túl gyorsan menne végbe, Moszkva akár úgy is érezheti, hogy Peking sarokba szorítja növekvő politikai és gazdasági befolyásával, aminek következtében a felek közötti politikai párbeszéd és együttműködés elkerülhetetlenül csökkenni, és a konfrontáció lehetősége növekedni fog. Mindezek miatt Közép-Ázsia jövője felettébb bizonytalan. Mindezt nem hivatalosan ugyan, de mindkét fél felismerte. A legnagyobb feladat tehát, amely középtávon Moszkva és Peking előtt áll, hogy fenntartsák energetikai kooperációjuk „technikai” szintjét, valamint, hogy megakadályozzák annak politikai szinten történő eszkalálódását.

Éppen ezért a konfrontáció elkerülése érdekében mind Kínának mind pedig Oroszországnak nem csupán a „nettó energiapolitikai profit” elérésére kellene koncentrálnia és törekednie, hanem a jövőben egyúttal fokozott mértékben számításba kellene venniük lépéseik lehetséges politikai következményeit annak érdekében, hogy fenntartható maradjon a két ország bilaterális stratégiai partneri kapcsolata.